

СТАНИСЛАВ ЛЕМ
ДА СПАСИМ КОСМОСА
ОТВОРЕНО ПИСМО НА ИЙОН
ТИХИ

Част 8 от „Из спомените на Ийон Тихи“

Превод от полски: Светлана Петрова, 1994

chitanka.info

След едно по-продължително пребиваване на Земята тръгнах на път, за да посетя отново най-любимите места от предишните ми експедиции: кълбовидните образувания на Персей, съзвездието Телец и големия звезден облак близо до центъра на Галактиката. Навсякъде заварих промени, за които ми е тежко да пиша, защото те явно не водят към добро. Сега се говори много за масовизирането на космическия туризъм. Несъмнено туризмът е нещо чудесно, но всичко трябва да се прави с мярка.

Нередностите започват още от прага. Кръжащият между Земята и Марс астероиден пояс е в плачевно състояние. Тези монументални скални отломъци, някога потънали във вечна тъма, сега са осветени с електричество, а освен това всяка стръмнина е гъсто покрита със старателно издълбани инициали и монограми.

Ерос, който особено се харесва на флиртуващите двойки, се тресе от ударите, чрез които различни доморасли калиграфи изчукват върху повърхността му надписи за спомен. Неколцина съобразителни хитреци дават на място под наем чукове, длета, дори пневматични бургии, тъй че човек не може да открие девствена скала в местността, която едно време се славеше като най-дива.

Отвсякъде те ужасяват надписи от рода: „На тоз метеорит обичам те повече от живота си, момиченце“, „Това е астероидната скала, под която любовта ни е дошла“ и т.п., както и прободени от стрела сърца, изрисувани с най-лош вкус. На Церера, която — не знам защо — са си харесали многодетните семейства, процъфтява същинско фотографско бедствие. Там се подвизават безброй фотографи, които не само дават под наем скафандри за позиране, а и покриват планинските склонове със специална емулсия, като срещу неголямо заплащане увековечават върху тях цели екскурзионни групи, а изработените по такъв начин огромни снимки гледжосват, за да бъдат по-трайни. Подредените като на парад семейства (баща, майка, дядо и баба, деца) се усмихват от скалистите урви, което — както прочетох в някакъв проспект — се прави за създаване на „интимна атмосфера“. Що се отнася до Юнона, то тази някога толкова красива мъничка планета почти не съществува — всеки, който пожелае, откъртва от нея скални отломъци и ги хвърля в безвъдушното пространство. Не са пожалени нито желязно-никеловите метеорити, които са се превърнали в

пръстени с инициали и в копчета за ръкавели, нито кометите. Сега много малко от тях са останали с цяла опашка.

Смятах, че като напусна Слънчевата система, ще избягам от навалищата космобуси и от тези семейни портрети върху скали заедно с графоманските нескопосани стихотворения. Но не би!

Професор Бруки от обсерваторията ми се оплака неотдавна, че блясъкът на двете звезди от Кентавър бил отслабнал. Как няма да отслабне, когато цялата околност е пълна с боклуци?! Около най-тежката планета на Сириус, която е атракцията на тази система, е възникнал пръстен, подобен на пръстените на Сатурн, само че образуван от бирени и лимонадени бутилки. Космонавтът, който лети по това трасе, трябва да се пази не само от облаците метеорити, но и от консервени кутии, черупки от яйца и стари вестници. Там има места, където от боклуци не могат да се видят звездите. Астрофизиците от години си блъскат главите върху причината, предизвикваща значителните разлики в количеството космически прах в различните галактики. Според мен тя е съвсем проста — колкото по-висша е цивилизацията в дадена галактика, толкова повече са боклуците, а оттам и прахът, и отпадъците.

Очевидно този проблем не е толкова на астрофизиците, колкото на метачите. Явно и в другите мъглявини не са могли да се справят с него, но това все пак е слабо утешение. Достойно за заклеимяване забавление е също така плюенето в безвъздушното пространство, понеже слюнката като всяка друга течност замръзва при ниска температура и сблъсък с нея може да доведе до катастрофа. Неудобно ми е дори да говоря за това, но индивиди, които боледуват по време на пътешествия, изглежда смятат Космоса за нещо като плювалник, като че ли не знаят, че следите от тяхното неразположение ще кръжат след това по своите орбити в продължение на милиони години, предизвиквайки у туристите неприятни асоциации и разбираема погнуса.

Отделен проблем представлява алкохолизмът.

След Сириус започнах да броя окачените в безвъздушното пространство огромни надписи, рекламиращи горчивата марсианска ракия, галактоводката, екстра лунната или спътниковата „Виборова“, но бързо престанах, тъй като обърках сметката. Чувал съм от пилоти, че някои космодруми са били принудени да заменят алкохолното

гориво с азотна киселина, понеже съществували случаи, когато направо нямало с какво да се излети. Патрулната служба непрекъснато повтаря, че е трудно да разпознаеш космическите пияници — всички те обясняват зигзагообразните си движения елипсата на гравитация. Но това не променя факта, че практиката на някои обслужващи станции трябва да бъде порицана сурово. На мен самия ми се случи да помоля да ми напълнят резервната бутилка с кислород, след което — бях се отдалечил на по-малко от един парсек — чух странно бълбукане и се убедих, че са ми налели чиста винена ракия! Когато се върнах при ръководителя на станцията, той упорито твърдеше, че като съм му говорел за кислорода, съм бил намигал. Може и да съм намигал, защото страдам от конюнктивит, но няма това оправдава подобно състояние на нещата?

Неоспоримо е безредието по главните летателни трасета. Огромният брой катастрофи не буди учудване, щом като толкова хора системно нарушават ограничението за скоростта. Най-често го правят жените, защото като пътуват стремглаво, забавят хода на времето и по този начин по-бавно остаряват. Също така, често се срещат препятствия от рода на стари космобуси, които замърсяват цялата еклиптика с отработени газове.

Когато на Полиндрония поисках книгата за оплаквания, ми бе заявено, че предишния ден я разкъсал метеор. Зле е организирана и доставката на кислород. На цели шест светлинни години преди Белурия той вече никъде не може да се намери, в резултат на което хората, пристигнали там с туристическа цел, са принудени да лягат в хладилници и да чакат в състояние на обратима смърт, докато пристигне поредната пратка въздух, понеже ако живеят, няма да има какво да дишат. Когато пристигнах там, на космодрума нямаше жива душа. Всички бяха изпаднали в летаргичен сън в хладилните си инсталации, но затова пък в бюфета видях пълен комплект напитки — от коняк с ананаси до пилзенска бира.

Санитарните условия, особено на планетите от Големия резерват, са ужасяващи. Във вестник „Гласът на Мерситурия“ четох статия, чийто автор апелира да бъдат избити до крак чудесните създания засадницигълтачи. Тези хищници имат на горната си устна няколко светещи брадавици, които образуват различни фигури. Вярно е, че напоследък все по-често се появява разновидност, при която

брадавиците са във формата на две нули. Обикновено засадниците избират места, разположени близо до къмпингови лагери, където нощем, в тъмнината, причакват с широко разтворена паст хора, търсещи уединение. Нима авторът на статията не разбира, че животните са напълно невинни, а обвинението трябва да се отправи към факторите, отговорни за липсата на подходящи санитарни възли?!

На същата тази Мерситурия липсата на добри битови условия предизвика цяла серия от генетични мутации при насекомите.

В местности, известни със своите красиви изгледи, човек понякога може да забележи удобни, изплетени от тръстика столчета, които като че ли подканват уморения пешеходец. Ако обаче той неблагоприятно седне между примамливите странични облегалки, те се нахвърлят върху него, а столът се оказва конфигурация от хиляди летящи мравки (мравка столчева досаднозадникова, *multipodium pseudostellatum Trylorii*), които, кацнали една върху друга, имитират плетена тръстика. Ширят се слухове, че някои други разновидности членестоноги (миглула недолазка, пикочоизтривал и бруталобръквокото) се правели на будки за газирана вода, на плетени люлки, дори на душеве с кранчета и хавлиени кърпи, но не мога да гарантирам, че тези твърдения са истина, понеже не съм виждал нищо такова, а екологичните авторитети мълчат по този въпрос. Но си струва да ви предупредя за една доста рядка разновидност на змиеногата телескопка (*anencephalus pseudoopticus tripedius Klaczkinesis*). Телескопката също се разполага в места с красиви пейзажи, разтваряйки три тънки и дълги крака като триножник; с дебелия си опашка тя се прицелва в пейзажа, а със слюнката, която изпълва устната ѝ кухина, имитира лещата на далекоглед и по този начин може да подмами някого да погледне през нея, а за разсеянния това завършва доста неприятно. Друго влечуго, но вече на планетата Гауримахия — извратник подмушник (*serpens vitiosus Reichenmantlii*), се притаява в храстите и спъва невнимателния минувач с опашката си, за да го принуди да падне, но първо — това влечуго се храни най-вече с русокоси, и второ — на нищо не се преструва. Космосът не е детска градина и еволюцията не е идилия. Необходимо е да се издават брошури, подобни на онези, които видях на Дердимона: предупреждаващи любителите-ботаници за опасността от ужасяваща чуднава (*pliximiglaquia bombardans L.*). Тя цъфти с чудесни цветове, но

все пак човек трябва да се въздържа да ги къса, понеже ужасявката живее в тясна симбиоза с каменосмазвачката — дърво, което ражда плодове с размерите на тиква, само че рогати. Достатъчно е да се откъсне едно цветенце и върху главата на невнимателния колекционер на растителни екземпляри се срутва град от твърди като скала полета. След това нито ужасявката, нито каменосмазвачката правят нещо лошо на умъртвения, понеже се задоволяват с естествените последици от неговата смърт — тя съдейства за наторяване на почвата около тях.

Троячка с детенце

Странните форми на мимикрия всъщност се срещат на всички планети от резервата. Така например саваните на Белурия сияят от пъстри цветя, сред които изпъква с невероятната си красота и аромат една яркочервена роза (*rosa mendatrix Tichiana*, както пожела да я назове професор Пингле, понеже аз пръв я описах). Привидното цвете всъщност е израстък върху опашката на белурийския хищник въдичар. Като огладнее, той се крие в гъсталака, а невероятно дългата му опашка остава далеч пред него, така че само цветето се показва от тревата. Без да подозира нищо, туристът се приближава, за да го помирише, и тогава чудовището скача върху него изотзад. Зъбите му са дълги почти колкото бивните на слон. Ето колко странно се осъществява космическият вариант на поговорката, че няма роза без бодли!

Макар да се отклонявам до известна степен от темата, не мога да не спомена за друго странно белурийско създание, каквото е далечният роднина на картофа — мислещата огорчивка (*gentiana sapiens suicidalis Pruck*). Грудките ѝ са сладки и доста вкусни, а названието произлиза от някои нейни духовни качества. В резултат на мутации огорчивката понякога ражда вместо обикновени скорбелни грудки малки мозъчета. Тази нейна разновидност — лудата огорчивка (*gentiana mentecapta*) — в процеса на нарастването си започва да чувства безпокойство: себеизравя се, отива в гората и се отдава на самотни размисли. Обикновено стига до извода, че не си струва да се живее и, разбрала горчивината на битието, извършва самоубийство.

За човека тя не е вредна за разлика от едно друго белурийско растение — бясовката. Благодарение на естествената адаптация то се е приспособило към условията на околната среда, създавани от непоносимите деца. Докато тичат без умора, бутайки и ритайки каквото им падне, тези деца с удоволствие чупят яйцата на заднокосместия острободец. Бясовката ражда плодове, които напълно приличат на тези яйца. Детето, мислейки, че пред него е яйце, дава воля на жаждата си за разрушение, рита го и разчупва черупката; благодарение на това скритите в псевдояйцето спори излизат на свобода и проникват в неговия организъм. Заразеното същество се развива привидно нормално, но след време стига до неизлечимо злокачествено заболяване; играта на карти, пианството и развратът са последователно проявяващи се симптоми, след които настъпва или

смърт, или голяма кариера. Неведнъж съм се натъквал на мнението, че бясовките трябва да бъдат изтребени. Привържениците на това мнение не се сещат, че по-скоро трябва да се възпитават децата, за да не ритат каквото им падне по чуждите планети.

По природа съм оптимист и се опитвам според силите си да запазя доброто си мнение за човека, но това наистина невинаги е лесно. На Протостенеца живее малка птичка, подобна на земните папагали, която обаче не говори, а пише. За съжаление най-често изписва върху оградите неприлични думи, на които я учат земните туристи. Някои хора умишлено ядосват тази птичка, като ѝ посочват правописните грешки. Тогава тя започва да кълве от яд всичко, каквото види. Подхвърлят ѝ пред човката джинджифил, стафиди, пипер и една билка — къртовряськ, която на изгрев-слънце издава продължителен вик (това всъщност е готварска подправка, използвана понякога и като будилник). Когато птичката умре от преяждане, я пекат на скара. Наричат я превъплъщаващата се пишурка (*graphomanus spasmaticus Essenbachii*). Сега този рядък вид е заплашен от изчезване, понеже всеки турист, посетил Протостенеца, си точи зъбите да опита деликатеса, за какъвто се смятат печените пишурки, достигнали състояние на транс.

Някои смятат, че ако ние ядем създания от други планети, всичко е наред, но когато се случи обратното, надигат вой, викат за помощ, изискват да бъдат изпратени наказателни роти и т.н. В действителност всички обвинения срещу космическата фауна и флора в извратеност и коварни наклонности са антропоморфичен абсурд.

Ако овчедушният лъжовник, който на пръв поглед прилича на изгнил пън, застава в съответна поза на задните си крака и се прави на пътеуказател сред горската пътека, обърква туристите и когато те паднат в пропастта, слиза долу, за да се нахрани, ако — повтарям — постъпва така, то е само поради факта, че службата по реда не се грижи за пътните знаци в резервата — боята им пада, те гният и започват да приличат на това животинче. Всяко друго същество на негово място би постъпило по същия начин.

Известните фатаморгани на Стредогенеция съществуват най-вече благодарение на низките човешки наклонности. Едно време на тази планета растяха многобройни студолюбивии растения, а топлолюбивии почти не се срещаха. Понастоящем топлолюбивите са се размножили

невероятно. Над тези гъсталаци майсторски затопленият въздух трепти и предизвиква миражи на барове, което е подлудявало не е един и не двама от земните пришълци. Казват, че за всичко това са виновни топлолюбивите растения. Но защо създаваните от тях фатаморгани не имитират училища, книжарници и клубове за самообразование? Защо показват винаги само места за продажба на алкохолни напитки? Без съмнение отначало топлолюбивите растения са създавали всякакви миражи, но онези от тях, които са демонстрирали на минувачите клубове, библиотеки или самообразователни дружества, са измрели от глад, оживяла е само баровата разновидност (*thermomendax spirituosus halucinogenes* от семейство човекоядни антропофаги). Невероятното явление, каквото е отличната приспособимост, даваща възможност на топлолюбивите растения ритмично да изпускат от себе си топъл въздух, от който възниква миражът, е убедително обвинение срещу нашите недостатъци. Селекцията на баровата разновидност е извършена от самия човек, от неговата достойна за съжаление природа. Възмути ме едно писмо до редакцията на „Стредогенцко ехо“, поместено във вестника. Читателят настоява да бъдат изкоренени както топлолюбивите растения, така и прекрасните тихлустии — тези чудесни дървета, представляващи най-красивото украшение на всеки парк. Когато се резне кората им, оттам потича отровен, ослепяващ сок. Тихлустът е последното стредогенцко дърво, което не е покрито отгоре до долу с надписи и монограми. Как да се откажем от него? Подобна съдба, изглежда, очаква и такива ценни екземпляри на фауната, каквито са отмъстителният безпътник, врящият потапник, парцаливият потайник или електрическият вияч, който, за да спаси себе си и своето потомство от унищожителния за нервите му шум, внесен в горската тишина от безбройните радиоапарати на туристите, благодарение на селекцията е създал разновидност, заглушаваща прекалено шумните предавания и най-вече джазовата музика! Електрическите органи на вияча излъчват вълни с уникална честота, затова необикновеното създаване спешно трябва да бъде поставено под защита. Що се отнася до отвратителната вонявка, признавам, че миризмата, която тя разпространява, няма равна на себе си. Доктор Хопкинс от университета в Милуоки е изчислил, че най-енергичните екземпляри са в състояние да изпускат до пет хиляди смрадлив (единица мярка за

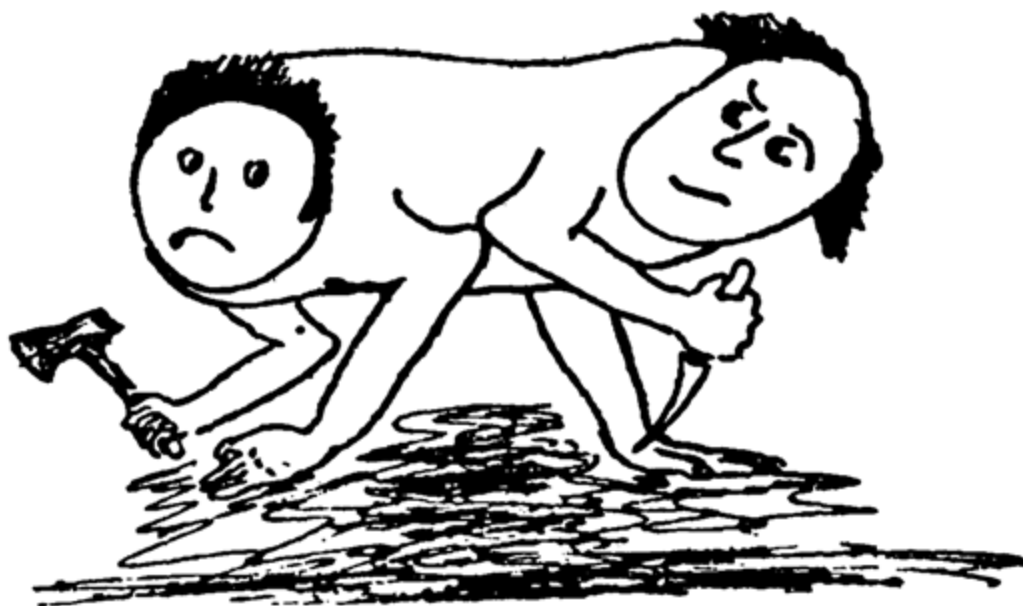
воня) в секунда. Но дори малките деца знаят, че вонявката се държи по този начин само когато я фотографират.

При вида на насочения към нея фотоапарат тя реагира със зеничносвиващ рефлекс, чрез който Природата се опитва да брани това невинно създанийце от настойчивостта на зяпачите. Вярно е, че вонявката, която е малко късогледа, възприема понякога като фотоапарати предмети от рода на табакера, запалка, ръчен часовник, дори медали и отличия, но то е защото някои туристи започнаха да употребяват миниатюрни апарати и тогава е лесно да се допусне грешка. Що се отнася до твърдението, че вонявката през последните години е увеличила диапазона си и произвежда до осем мегасмрадли на хектар, трябва да подчертаем, че причината за това е масовата употреба на телевизионни обективи.

Не бих искал да се създаде впечатление, че смятам всички космически животни и растения за недосегаеми. Със сигурност убивката-изстисквачка, лъохманоразбивачът, нагъволакомникът, дупоотварачката, недопеперудковата трупавка или всичкоядният каквотоидаедъвквач не заслужават особена симпатия. Както и онези опашатки от семейство автаркични, към които принадлежат *Gauleiterium* *Flagellans*, *Syphnophiles* *Pruritualis*, или подигравкоостроножарят, кресливият скандалец и надзиратката гальовнопритисквачка. Но ако добре размислим и се постарам да бъдем обективни, ще се запитаме: защо всъщност човек може да къса цветя и да ги суши в хербарий, а растение, което къса уши и ги потапя в течност за разлагане, трябва да се смята за нещо антиприродно? Ако постовият ехот (*echolalium impudicum Schwamps*) се е размножил прекомерно на планетата Аедоноксия, то вина за това имат хората. Тъй като черпи жизнената си енергия от звуците — едно време за тази цел са му служили гръмотевиците, затова все още охотно се вслушва в отгласите от буря — понастоящем той се е пренастроил към туристите, които се чувстват едва ли не задължени да му отправят най-отвратителни ругатни. Казват, че ги забавлява видът на това създание, което пред очите им направо разцъфтява под пороя от обиди. То наистина расте, но благодарение на усвояваната енергия от звуковите вибрации, а не поради отвратителното съдържание на думите, които крещят възбудените туристи.

До какво води всичко това, взето заедно? От повърхността на планетите са изчезнали вече такива видове като тъмносиния фекалай или упорития задопробивник. Загиват хиляди други. Поради облаците от боклуци се увеличават слънчевите петна. Още си спомням времето, когато най-голяма награда за едно дете беше обещанието за неделна разходка до Марс, а сега капризното хлапе не си изяжда закуската, ако баща му не предизвика специално за него експлозия на свръхнова! Прахосвайки за такива капризи космическа енергия, замърсявайки метеори и планети, опустошавайки съкровищницата на резервата, оставяйки на всяка крачка след себе си в галактичните бездни черупки, огризки и хартийки, ние рушим Вселената, превръщаме я в огромен контейнер за отпадъци. Крайно време е да се осъзнаем и да пристъпим към спазване на задължителните разпоредби. Убеден, че всеки миг разтакаване е опасен, аз бия тревога с призив за спасяване на Космоса.

Dychtoniczuk antyzadysta (Konstantin, XVIII век)

Беззадников десеторник

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.